

T AAL & CULTUUR

[T] **WOORDVOERDER OF CULTUURBEMIDDELAAR? HET ONDERWIJS NEDERLANDS IN FRANSTALIG BELGIË**

Op 17 en 18 oktober 2008 organiseerde de Université Catholique de Louvain (UCL — Louvain-la-Neuve) het symposium *Met Nederlands aan de slag / Au travail, en néerlandais*. Daarmee wilde zij het onderwijs Nederlands in Franstalig België in kaart brengen, en ingaan op het nut van een degelijke kennis van het Nederlands voor de arbeidsmarkt en op de verschillende vormen die het onderwijs Nederlands in Franstalig België zou kunnen (of moeten) aannemen. Onder de enthousiasmerende leiding van symposiumvoorzitter Philippe Hiligsmann (UCL) werd het thema uitgediept in lezingen, toespraken, panelgesprekken en debatten, zowel plenair als tijdens aparte sessies over specifieke thema's. Tot de deelnemers behoorden niet alleen academici, maar onder meer ook leerkrachten, vertalers, verantwoordelijken uit de bedrijfswereld en prominenten uit de politiek. Zo kwam Geert Schelstraete, adjunct-kabinetschef, het beleid toelichten van de Vlaamse minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke en schetste minister Christian Dupont de grote lijnen in het beleid van het ministerie van Onderwijs van de Franse Gemeenschap van België. Philippe Lambrecht van het Verbond

van Belgische Ondernemingen (VBO), beschreef wat de Belgische bedrijven anno 2008 van het onderwijs verwachten.

Gaat het goed met het onderwijs Nederlands in Franstalig België? De indruk bestaat dat steeds meer Walen en Franstalige Brusselaars zich inspinnen om Nederlands te leren of in ieder geval de noodzaak van de kennis van het Nederlands hebben ingezien. Hoe anders valt in Franstalig België het succes te verklaren van de immersiescholen, de bijna tweehonderd onderwijsinstellingen (basisscholen en secundaire scholen) waar een deel van de lessen in een andere taal wordt gegeven? In bijna honderdvijftig is het Nederlands er de onderwijstaal naast het Frans.

Toch blijft de algemene toestand zorgelijk. Het aantal Franstalige Belgen dat de numeriek grootste landstaal spreekt, blijft opvallend beperkt. In het Brussels Gewest, waar het Nederlands voor alle Franstaligen nochtans een verplicht vak is in het middelbaar onderwijs, lijkt de kennis van de taal van Vondel niet beter dan in Wallonië. Philippe Van Parijs (UCL) vindt dat zonder meer een schande, want er zijn minstens drie redenen waarom elke Franstalige Belg Nederlands zou moeten leren: als culturele verrijking, om voor de hand liggende economische redenen en zelfs vanuit politiek standpunt. Hoe geloofwaardig is immers iemand

die zich een pleitbezorger noemt van België, maar zich niet of nauwelijks in het Nederlands kan uitdrukken?

Maar de Vlamingen zelf gaan ook niet geheel vrijuit. Te vaak blijven ze hun dialect spreken, waardoor Franstaligen meteen een alibi krijgen om af te haken. En dan is er wat Van Parijs de “maximin” noemt: in een gegeven groep wordt de taal gebruikt van diegenen met de minste talenkennis. Zo zal de Vlaming — althans die Vlaming die nog goed Frans spreekt — een Franstalige die hem iets vraagt in min of meer behoorlijk Nederlands toch in het Frans antwoorden. Meestal gebeurt dit met de beste bedoelingen, maar motiverend is het niet.

Wat zijn de oorzaken voor de belabberde kennis van het Nederlands in Franstalig België? De stijgende concurrentie van het Engels, wordt vaak gezegd. Die zorgt er ook voor dat steeds minder Vlamingen behoorlijk Frans spreken, maar dat is een ander verhaal. Een oud zeer is het taalaanbod in de middelbare school. In tegenstelling tot het Nederlandstalige onderwijs, waar alle kinderen vanaf de vijfde klas van de basisschool Frans leren, is het Nederlands in Wallonië niet de verplicht te leren tweede taal. Of in het zuiden van België de politieke wil bestaat daar iets aan te veranderen, is twijfelachtig. Bovendien werd tijdens het colloquium herhaaldelijk geklaagd over de gebrekkige

omschrijving van de kwaliteitscriteria voor het vak Nederlands. Concreet en tegelijkertijd ontvullend waren de resultaten van de “kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het aanbod Nederlands in het hoger onderwijs in Franstalig België”. Dit onderzoek werd gepresenteerd door Dany Etienne (UCL) en Philippe Anckaert (Haute École Francisco Ferrer, Brussel). Toen ze beklemtoonden dat het leren van minimaal één taal slechts voorkomt in het programma van een van de twee hogescholen in Franstalig België, toch scholen die rechtstreeks voorbereiden op de arbeidsmarkt, fronsen vele aanwezigen de wenkbrauwen. En als er een taal moet worden geleerd, is dat zeker niet *per se* het Nederlands. Een gunstige uitzondering op de regel zijn de hogescholen gespecialiseerd in economie. Tachtig procent ervan stelt een cursus Nederlands verplicht.

Uit de verschillende lezingen en debatten konden tal van aanbevelingen worden gedistilleerd. Er werden zelfs voorstellen gedaan die op zich niets met het onderwijs te maken hadden. Zo zou de ondertiteling van anderstalige films of feuilletons op de Franstalige Belgische televisie (in plaats van nasynchronisatie) de taalaltherheid van de kijker ten goede komen. Essentieel is een nauwkeurige definiëring van de doelstellingen voor het vak Nederlands op elk niveau. De kwaliteit van het

onderwijs Nederlands zou ook worden verbeterd als de leerkrachten zich geregeld konden bijscholen. Belangrijk is tevens dat bij het onderwijsaanbod rekening wordt gehouden met de regionale context. Zo kan men zich afvragen waarom hogescholen in het Brussels Gewest een waaier aan vreemde taalcombinaties aanbieden terwijl juist het beheersen van het Nederlands er een belangrijke troef is. Tot slot moeten het hoger onderwijs en de bedrijfswereld, waarvoor praktische taalvaardigheid essentieel is, dringend op elkaar worden afgestemd.

Die laatste aanbeveling is niet verrassend, maar er sluipt een addertje onder het gras. Vooral de universiteiten lijken voor een dilemma te staan. Terwijl ze van oudsher een brede opleiding verschaffen met veel aandacht voor literatuur en de historisch-culturele context, zien ze zich steeds meer verplicht de nadruk te leggen op taalvaardigheden. De afgestudeerde Neerlandicus moet als het ware op termijn woordvoerder kunnen worden van een groot bedrijf waarin het Nederlands

een van de voertalen is. Toch mogen de universiteiten hun traditionele opdracht niet uit het oog verliezen. “Inhoud” en “taalmechanismen” blijven belangrijk. Het zijn immers ook de universiteiten die de latere leerkrachten in de hoogste graad van het middelbaar onderwijs opleiden en waar moet anders die ene student heen die literair vertaler wil worden? Zowel leerkrachten als literair vertalers, zijn zij niet de echte cultuurbemiddelaars? Hen in de steek laten zou binnen de Belgische context getuigen van jammerlijke kortzichtigheid.

HANS VANACKER

Het besproken symposium werd georganiseerd door de Vakgroep Nederlands en het Instituut voor Levende Talen van de Université Catholique de Louvain (UCL), de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN), de Association des n erlandistes de Belgique francophone (ANBF) en Ons Erfdeel vzw.